

พัฒนาการอ่านในประเทศไทย ด้วยการดำเนินงานห้องสมุดสิงคโปร์

คนไทยดูงานห้องสมุดสิงคโปร์ปีละ ประมาณ ๒,๐๐๐-๕,๐๐๐ คน
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยคนละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท
ประเทศไทยสูญเสียเงินตราเพื่อดูงานห้องสมุดสิงคโปร์
ในรอบ ๑๐ ปี ไม่น้อยกว่า ๒,๐๐๐-๕,๐๐๐ ล้านบาท

เมื่อมีรัฐบาลใหม่ คนในรัฐบาล หรือรัฐมนตรี อย่างน้อย ๒-๓ คน หรือมากกว่านั้นจะนำคณะผู้เดินทางประกอบด้วยข้าราชการ และนักการเมือง หรือผู้ติดตามนักการเมืองไปดูงานด้านห้องสมุดของสิงคโปร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งห้องสมุดใหญ่ในศูนย์การค้า แล้วกลับมาให้สัมภาษณ์หรือมีข่าวต่อเนืองว่าจะพัฒนาการอ่านของประเทศไทยอย่างนั้นอย่างนี้ รัฐบาลแล้วรัฐบาลเล่า

ถ้าการดูงานห้องสมุดสิงคโปร์ คือการไปนำ 'เมล็ดพันธุ์การอ่าน' มาเพาะปลูกในเมืองไทย การณ์ก็ปรากฏว่า เมล็ดพันธุ์ที่นำกลับมานั้นลึบฝ่อเหี่ยวแห้งสูญพันธุ์หมด ปลูกเพาะไม่ขึ้นแม้แต่ต้นเดียว หรือไม่เช่นนั้นบางคนอาจแอบเอาเมล็ดพันธุ์มาใส่หม้อต้มกินแทนที่จะนำไปปลูก ทุกครั้งครา จึงต้องมีผู้อาสาไปจนเมล็ดพันธุ์กันใหม่ ทุกคราวที่มีรัฐบาลใหม่ และดูเหมือนจะตั้งต้นนับหนึ่งกันใหม่เสมอ มิใช่ว่าตลอดระยะเวลาตามปกติที่รัฐบาลชุดนั้นๆบริหารประเทศ จะมีนักการเมือง สมาชิกสภาต่างๆ ตลอดจนข้าราชการน้อยใหญ่ ไปดูงานห้องสมุดในสิงคโปร์แทบไม่เว้นแต่ละวัน

จนถึงกับมีคำกล่าวล้อๆว่า งบประมาณบริหารระบบหนังสือและการอ่านของชาติสิงคโปร์นั้น เก็บเอาจากค่าเดินทางเข้าประเทศของคนไทยที่ไปดูงานห้องสมุดสิงคโปร์ก็พอแล้ว ไม่ต้องใช้จ่ายเงินภาษีประจำปีของรัฐบาลเลย

เมื่อมีผู้ไปดูงานห้องสมุดสิงคโปร์ตั้งแต่ผู้บริหารราชการบ้านเมืองระดับรัฐมนตรี ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ สมาชิกสภานิติบัญญัติ และข้าราชการชั้นสูงชั้นปกติธรรมดา ทั้งหลาย มากมายถึงเพียงนั้น แต่เหตุไฉนเป้าหมายและวัตถุประสงค์การดูงานห้องสมุด จึงไม่บรรลุผลตามที่มักประกาศปาวร้องหรือโฆษณาทั้งก่อนและหลังการเดินทางแม้สักครั้งเดียว ตลอดระยะเวลายาวนาน อย่างน้อยๆก็ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา

๑๐ ปีที่ผ่านมา ระบบหนังสือและการอ่านของประเทศไทยไม่ได้พัฒนาไปไหน โดยเฉพาะในฟากราชการและการเมือง หรือหากจะพูดตรงๆ ก็อาจกล่าวได้ว่า กลับทรุดโทรมเสื่อมลงเรื่อยๆตามกาลเวลา

สถิติคนไทยอ่านหนังสือเพียงปีละ ๘ บรรทัด ยังนำมาอ้างให้หัวเราะกันเล่นได้ เสมอ และไม่มีใครอาจหาญออกมาโต้แย้งว่าเป็นเรื่องเท็จ เพราะสถิติที่ว่าคนไทยอ่านหนังสือเฉลี่ยปีละ ๘ เล่มนั้น ยังก้ำกายอยู่ว่าเป็นตัวเลขที่เกินความจริงหรือไม่หรือจะนับจากหนังสือแบบเรียนด้วย และโดยเฉพาะหากสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติน่าเชื่อถือ ตัวเลขการอ่านของคนไทยใน พ.ศ. ๒๕๔๘ คือ ประชากรอายุตั้งแต่ ๖ ปีขึ้นไป ทั่วประเทศ ประมาณ ๕๕.๒ ล้านคน มีผู้อ่านหนังสือประมาณ ๔๐.๕ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๑๐ แต่ครั้งสำรวจใน พ.ศ. ๒๕๕๑ ปรากฏว่า สถิติการอ่านกลับลดลง เหลือร้อยละ ๖๖.๓๐

นี่คือสัญญาณอันตรายของประเทศชาติ

สำหรับเมืองหลวงของประเทศซึ่งมักจะถือว่า หอสมุดแห่งชาติเป็นที่เชิดหน้าชูตา และมักแข่งขันกันว่าเมืองหลวงประเทศใดจะได้รับยกย่องว่าเป็นเมืองหนังสือหรือเมืองแห่งการอ่าน สถิติของหอสมุดแห่งชาตินับเป็นเรื่องสำคัญ

แต่สถิติของหอสมุดแห่งชาติไทยก็ไม่อาจยึดถือได้ว่า ประชากรในกรุงเทพมหานคร เมืองหลวงของประเทศไทย อ่านหนังสือกันปีละกี่เล่ม หรือเฉลี่ยคนละกี่เล่ม เพราะหาตัวเลขไม่ได้ว่า คนกรุงเทพฯ รู้จักหอสมุดแห่งชาติกี่คน และคนที่รู้จักอยากเข้าหอสมุดแห่งชาติด้วยเหตุผลใด หรือเมื่อเข้าหอสมุดแห่งชาติแล้ว ยืมหนังสืออะไรกลับบ้านได้บ้าง ในแต่ละปีคนกรุงเทพฯ เข้าหอสมุดแห่งชาติกี่ครั้ง และมีคนกรุงเทพฯ จำนวนเท่าใดที่ไม่เคยรู้จักหอสมุดแห่งชาติ ไม่เคยเข้าหอสมุดแห่งชาติเลย แม้แต่ครั้งเดียวตลอดอายุขัย

เมื่อกล่าวเกี่ยวพันไปถึงหน่วยงานสำคัญเรื่องการอ่านและการจัดการระบบหนังสือของชาติ ซึ่งควรจะเป็นหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติ แต่ถ้ามีคำถามย้อนกลับมาเพียงคำถามเดียวว่า

หอสมุดแห่งชาติ ได้รับงบประมาณประจำปีกี่ล้านบาท

เพียงเท่านั้นก็ต้องหยุดทัก พุดอะไรต่อไม่ได้ อาจจะมีคำตอบไปด้วยซ้ำว่า การที่ข้าราชการและคนทำงานในหอสมุดแห่งชาติมีชีวิตอยู่ได้จนเกษียณอายุราชการก็นับว่าเข้มแข็งและสามารถมากแล้ว

มีใครสักกี่คนในประเทศไทยที่ต้องเสียภาษีให้รัฐ หรือแม้แต่รัฐมนตรีที่น่าจะเกี่ยวข้องและนายกรัฐมนตรี จะรู้อ่างงบประมาณพัฒนาหน่วยงานหอสมุดแห่งชาตินั้น น้อยกว่างบประมาณห้องสมุดในห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่งเพียงแห่งเดียว

น่าเศร้าหรือไม่ ที่มีข้อเท็จจริงว่า หอสมุดแห่งชาติประเทศไทย มีงบประมาณซื้อหนังสือตามต้องการเข้าหอสมุดไม่เพียงพอ และหนังสือหลายต่อหลายเล่มที่พิมพ์ใน

มีใครสักกี่คนในประเทศไทย
ที่ต้องเสียภาษีให้รัฐ
หรือแม้แต่รัฐมนตรี
ที่น่าจะเกี่ยวข้อง
และนายกรัฐมนตรี จะรู้อ่าง
งบประมาณพัฒนาหน่วยงาน
หอสมุดแห่งชาติ(ไทย)นั้น
น้อยกว่างบประมาณห้องสมุด
ในห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง
เพียงแห่งเดียว

ประเทศไทยไม่มีให้ค้นหาในหอสมุดแห่งชาติ

นำเสรีหรือไม่ว่าไม่มีกฎหมายใด ๆ รองรับหอสมุดแห่งชาติในฐานะองค์กรหลักของชาติ ซึ่งควรจะมีหน้าที่ความรับผิดชอบดำเนินงานด้านบริการหนังสือและดูแลการผลิตสิ่งพิมพ์ของชาติ แต่ไม่มีอำนาจเรียกสิ่งพิมพ์ใด ๆ เพื่อจัดเก็บเป็นหลักฐานหรือสถิติของชาติ และไม่เคยมีรัฐบาลไหนหรือสภานิติบัญญัติใดเลยเคยคิดร่างกฎหมายเอื้อประโยชน์แก่หอสมุดแห่งชาติ นับตั้งแต่มีหอสมุดแห่งชาติมานานกว่า ๑๐๐ ปีแล้ว

นำเสรีหรือไม่ว่ามีพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ เพียง ๒ มาตรา กล่าวถึงหอสมุดแห่งชาติ (ซึ่งก็ไม่ใช่กฎหมายของหอสมุดแห่งชาติเอง) บัญญัติว่า **มาตรา ๓๒ ให้ผู้โฆษณาส่งหนังสือพิมพ์โดยไม่คิดราคาและค่าส่งไปยังที่ทำการเจ้าพนักงานการพิมพ์สามฉบับ และหอสมุดแห่งชาติสองฉบับในวัน ที่ออกโฆษณา**

มาตรา ๕๕ ผู้โฆษณาคนใดละเลยไม่ส่งสิ่งพิมพ์ให้แก่หอสมุดแห่งชาติ ตามมาตรา ๒๐ หรือไม่ส่งหนังสือพิมพ์ให้แก่เจ้าพนักงานการพิมพ์ หรือหอสมุดแห่งชาติ ตามมาตรา ๓๒ มีความผิดต้องระวางโทษปรับ ไม่เกินสิบสองบาท

ดังนั้น ต่อให้คนไทยไปดูงานห้องสมุดสิงคโปร์จนครบหมดทุกคนทั้งประเทศจำนวน ๖๓,๓๘๕,๓๓๐ คน (ตัวเลขกระทรวงมหาดไทย ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๑) พร้อม ๆ กัน จนเกาะสิงคโปร์จมหายลงในทะเลเพราะรับน้ำหนักคนไทยไม่ไหว ก็ไม่อาจพัฒนาระบบหนังสือและการอ่านของประเทศไทยได้เลย หากผู้บริหารประเทศซึ่ง (ไม่มีใคร) รับผิดชอบเรื่องการอ่านและระบบหนังสือของชาติไม่เข้าใจว่า ต้องเริ่มต้นที่ตรงไหน

หัวใจของหอสมุดแห่งชาติ และระบบการอ่านของสิงคโปร์นั้น เริ่มต้นจาก

เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๕๓ นายโก๊ะ จัก ตง นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ กล่าวสุนทรพจน์เนื่องในโอกาสวันชาติสิงคโปร์ ข้อความสำคัญที่บันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์ของชาติ คือ

“---อนาคตอยู่ในมือของประเทศซึ่งประชาชนใช้ข่าวสาร ความรู้ และเทคโนโลยีร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งสามอย่างนี้เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เศรษฐกิจของชาติประสบความสำเร็จรุ่งเรือง ไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติแบบเดิม

ข่าวสาร คือเงินตราแห่งอนาคต ความรู้ คืออำนาจ

ทั้งสองอย่างนี้อาจกระจายออกและสูญไปได้รวดเร็ว เพราะฉะนั้นความสามารถในการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะทำให้ประเทศชาติคงขีดความสามารถในการแข่งขัน แข็งแกร่ง และรุ่งเรืองอยู่ในโลกอนาคต

‘ห้องสมุด’ ในฐานะชุมทรัพย์ทางข่าวสารและความรู้จะมีบทบาทเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แม้สมัยก่อนเราลงทุนไปกับงานห้องสมุดน้อยกว่าที่ควรเป็น มีประชากรเพียงร้อยละ ๑๒ เท่านั้น ที่ใช้บริการห้องสมุดอย่างสม่ำเสมอ แต่ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้การเข้าไปใช้ประโยชน์ได้มาก

ไม่มีเหตุผลใดเลยที่เราจะต้องล่าหลังอยู่

เพื่อจะรักษาสภาพปัจจุบัน และกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ขณะนี้ถึงเวลาแล้วที่จะหันกลับมามองห้องสมุดของเราอย่างจริงจังกันเสียที---

ในปีนั้นเอง รัฐบาลสิงคโปร์ได้ตั้ง ‘คณะกรรมการพิเคราะห์ห้องสมุดปี ๒๐๐๐’

กล่าวกันว่า

แม้ประเทศสิงคโปร์

จะไม่มีนักเขียนและนักแปล

ของตนเลยสักคนเดียว

วงการหนังสือและการอ่าน

ของสิงคโปร์

ก็ไม่เคียดหรืออะไร

แต่สำหรับประเทศไทยนั้น

คนไทยเกือบทั้งประเทศ

ต้องอ่านหนังสือภาษาไทย

มี ดร. ตัน ชินนำ เป็นหัวหน้าคณะ เริ่มทำงานศึกษาปัญหาและวิธีแก้ปัญหาเพื่อร่าง-
กฎหมาย จัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบ และขอข่ายการทำงาน โดยมองการณ์ไกลล่วงหน้า
ไปในช่วง ๕ ปี

ในต้นปี ๑๙๕๔ คณะกรรมการพิเคราะห์ห้องสมุดปี ๒๐๐๐ จัดทำรายงานชุด
‘ห้องสมุดปี ๒๐๐๐ : การลงทุนสร้างชาติแห่งการเรียนรู้’ ขึ้น

รายงานดังกล่าวนี้เสนอเป็นพระราชบัญญัติเข้าสู่สภานิติบัญญัติเป็นวาระแรก
เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ค.ศ. ๑๙๕๕

วันที่ ๑ มีนาคม ปีเดียวกัน พิจารณาพระราชบัญญัติ วาระที่ ๒ และ ๓

ครั้งวันที่ ๑ กันยายน ค.ศ. ๑๙๕๕ ก็ประกาศใช้พระราชบัญญัติหอสมุดแห่งชาติ
(สิงคโปร์) ค.ศ. ๑๙๕๕ (ดูรายละเอียดได้ในภาค ‘บทความ’ www.bflybook.com)

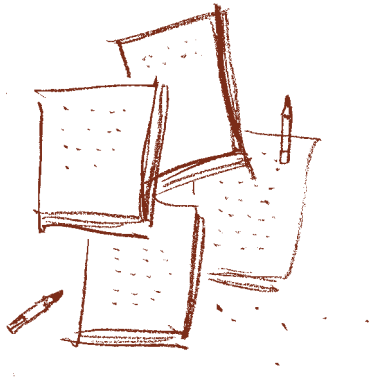
นับแต่นั้นมา หอสมุดแห่งชาติและระบบจัดการการอ่านของชาติสิงคโปร์ก็กลายเป็น
เป็นสินค้าออกที่แพร่หลาย จนมีผู้กล่าวว่า หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์เป็นหอสมุดดีที่สุดในโลก
แห่งหนึ่งของโลก เพราะศึกษาวิธีการจากหอสมุดชาติต่างๆ มาประมวลจัดระบบใหม่ให้
เหมาะแก่ประเทศและประชากรอันหลากหลายของตน แต่นอกเหนือจากหอสมุดแห่งชาติ
ก็คือ การจัดระบบหนังสือและระบบห้องสมุดต่างๆ ในประเทศเป็นเอกภาพ มีหน่วยงาน
กลางเป็นผู้รับผิดชอบ

อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้หอสมุดแห่งชาติและคนสิงคโปร์
ได้เปรียบคนชาติอื่นก็คือ สิงคโปร์ใช้ภาษากลางหรือภาษาสากลของโลก ทั้งอังกฤษ
จีน และภาษาอื่นๆ ในภูมิภาค เช่น มลายู สิงหล ฮินดู ฯลฯ นั่นก็คือ มีหนังสือให้คน
สิงคโปร์อ่าน ไม่ว่าคนนั้นจะอ่านเขียนภาษาใด หนังสือเรื่องสำคัญๆ ทุกยุคทุกสมัย
นักเขียนคนสำคัญของชาติใดก็ตาม นักอ่านสิงคโปร์รู้จักได้ในชั่วข้ามคืนเช่นเดียวกับ
เจ้าของภาษานั้น เพียงแวะไปที่หอสมุดแห่งชาติหรือห้องสมุดท้องถิ่น กล่าวกันว่า แม้
ประเทศสิงคโปร์จะไม่มีนักเขียนและนักแปลของตนเลยสักคนเดียว วงการหนังสือ
และการอ่านของสิงคโปร์ก็ไม่เดือดร้อนอะไร

แต่สำหรับประเทศไทยนั้น คนไทยเกือบทั้งประเทศต้องอ่านหนังสือภาษาไทย
ดังนั้น การจะพัฒนาระบบหนังสือและการอ่านในเมืองไทยได้ จำเป็นต้อง
พัฒนาการเขียนและการแปลอย่างเร่งด่วน เข้มแข็ง และจริงจัง อีกทั้งต้องทำความเข้าใจ
ด้วยว่ากระบวนการเขียนนั้นเชื่อว่ามิ้นักเขียนก็พอแล้ว เพราะการมีนักเขียนแต่ไม่มี
บรรณาธิการต้นฉบับผู้สามารถ ก็ไม่ต่างจากการปล่อยให้เด็กเขียนข้อความในอินเทอร์เน็ต
อย่างอิสระ สารระแค้นสารจะมีเพียงใดไม่รู้ แล้วนำมาพิมพ์เป็นเล่ม มาตลาดปลั้มยกย่อง
กันเอง หรือมีนักแปลเต็มบ้านเต็มเมืองแต่แปลหนังสือให้คนไทยอ่านรู้เรื่องไม่ได้ เพราะ
ไม่เข้าใจว่า โครงสร้างประโยคภาษาไทยต่างจากภาษาต้นฉบับอย่างไร หรือถอดอรรถรส
ทางภาษา เนื้อหา และจุดมุ่งหมายของผู้เขียนต้นฉบับเดิมออกมาไม่ได้ เช่นนี้ก็ยาก
จะทำอะไรต่อไป

ฯลฯ

ถ้าผู้บริหารการศึกษาของรัฐบาลไทยทุกยุคทุกสมัยยังคิดว่า การจะพัฒนา
การอ่านการเรียนรู้ของคนในชาติ คือการขึ้นเครื่องบินไปดูห้องสมุดสิงคโปร์ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งห้องสมุดในห้างสรรพสินค้า ก็บอกได้ว่า ดูไปเถิด อีกล้านปีประเทศไทยก็
พัฒนาการอ่าน การเรียนรู้ และระบบหนังสือไม่ได้

“‘ห้องสมุด’ ในฐานะชุมทรัพย์
ทางข่าวสารและความรู้
จะมีบทบาทเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ
แม้สมัยก่อน
เราลงทุนไปกับงานห้องสมุด
น้อยกว่าที่ควรเป็น”

โก๊ะ จ๊ก ดง

หนทางที่ถูกที่ควรและต้องทำ คือ

จงไปดูห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย และเรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นของตนเอง

เริ่มต้นด้วยคำถามแรกว่า ห้องสมุดโรงเรียนประถมของไทยจำนวนเกือบ ๕๐,๐๐๐ แห่งนั้น มี(ครู)บรรณารักษ์จริงๆกี่คน และทำอะไรอยู่บ้าง

หลังจากนั้นจึงค่อยๆ คิดว่าจะถามอะไรเป็นคำถามที่สอง ที่ร้อย ที่พัน ที่หมื่น ---และจะตอบอย่างไร

คำตอบอยู่ในประเทศไทย ไม่ได้อยู่ที่สิงคโปร์ หรือประเทศไหนในโลกทั้งนั้น

พิมพ์ครั้งแรก หนังสือพิมพ์มติชน

ฉบับวันจันทร์ที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๒ หน้า ๗

